

PODOBY ŠPANĚLSKÉ MYSTIKY

IGNÁC Z LOYOLY

Iñigo (Enneco) Lopéz de Loyola, „zakladatel“¹ Tovaryšstva Ježíšova, se narodil roku 1491 na hradě Loyola u Azpeitie, v severošpanělské provincii Guipúzcoa. Jako mladý šlechtic se plně věnoval svým světským zálibám a snům, ke změně došlo až po jeho zranění u Pamplony, po němž během léčby začal z nudy číst duchovní literaturu. Zatímco se léčil ze svého zranění začal se v mysli zabývat myšlenkami na světce a jejich činy a náhle si uvědomil, že tyto myšlenky mu přinášejí větší uspokojení než ty světské, začal rozlišovat ducha d'ábla a ducha Boha, kteří ho ovlivňovali a s použitím duchovního cvičení začal osvětlovat jejich rozdíly.² Když jedné noci nespal měl vidění v němž se mu zjevila Panna Marie s Ježíškem, což ho naplnilo blažeností a nechutí ke svému předchozímu životu. V Manrese, kde pobýval po své pouti do Montserratu, měl několik vidění v jejichž přítomnosti se cítil šťastný, měli různou podobu např. něco krásného a zářícího ve tvaru hada, nejsvětější trojice v podobě 3 kláves, také stvoření světla a světa Bohem, svým vnitřním zrakem často viděl zářící tělo Krista a Marie. Taky zažíval mnoho pokušení a vnitřních bojů, pochybností se zbavil, až když se přestal zabývat svými minulými hříchy.³ Jednou, když šel podél řeky ze zbožnosti v jednom kostele na chvíli se zastavil a zahleděl se do řeky, náhle se rozjasnil jeho vnitřní zrak a začal chápat řadu věcí – prožil jakési „osvícení“, které mu přineslo víc než celý další život; také poznal, že ona krásná věc ve tvaru hada kterou vídal je zlý duch a začal ji odhánět.

Během svých cest po středomoří často míval vidění útěchy i

---

1 André Ravier, *Ignác z Loyoly zakládá Tovaryšstvo Ježíšovo*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002, s.5.

2 Poutník - Vlastní životopis sv. Ignáce z Loyoly , RefugiumVelehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002, s. 12-13.

3 Ibid. s. 19-24.

vzdoroval pokušením, během studií se ale nedokázal soustředit na

učení pro duchovní myšlenky, kterých se nedokázal zbavit – pomohlo mu až když slíbil svému profesorovi, že dokud si dokáže sehnat chleba a vodu nevynechá nikdy školu⁴, poté pokušení zmizela. Vidění, kterých měl během studií jen málo se obnovila v době pobytu ve Vicenze, když se připravoval na kněžské svěcení, v některých vizích i předvídal výsledky cest sebe a svých společníků.

Ignác byl muž modlitby a mystik. Žil neustále ve spojení s bohem, z něho vycházela a k němu směřovala všechna jeho aktivita. O svých mystických zážitcích nerad mluvil a byl zdrženlivý k různým „viděním“-nepovažuje je za podstatná a domnívá se, že by se jim neměla ukvapeně přikládat víra. „Tyto věci vzbuzují oprávněnou nedůvěru a lépe je dát od toho ruce pryč.“⁵ Karl Rahner nazval Ignácovu zbožnost „mystikou světské zbožnosti“, ta umožnila Ignácovi „nalézat ve všech věcech Boha“. Měl rád přírodu, květiny a noční oblohu. Modlitba nebyla pro něj jediný způsob jak chválit Boha, „Boha máme nalézat ve všech povinnostech a pracích“, „konat vše pro větší slávu Boží“. Na stížnost P. Nadala o nedostatku času pro modlitbu v řádových pravidlech odpověděl že k přemožení vášně je zpočátku třeba mnoho modlitby, poté již stačí čtvrt hodina k úzkému spojení duše s Bohem.⁶

Jeho nejcharakterističtější vlastností je „osvícená tvrdošijnost“⁷, oddává se snění a představám, často nesplnitelným⁸, obtíže a protivenství mu spíše dodávají odvalu, vytyčuje si cíle po vzoru světců s ambicemi dosáhnout přesně toho co oni, neustále nadšený a radostný, velmi aktivní, ale život pro něj má smysl jen když může za něco bojovat, i když nemůže zvítězit, jde o určitý druh zoufalství – zdroj mnoha pozdějších pochybností, skrupulí a myšlenek na sebevraždu.

---

⁴ Ibid. s. 37-38 a 52.

⁵ Marie Kyrálová, *Ignác z Loyoly*, Zvon, České katolické nakladatelství a vydavatelství, Praha, 1992, s. 41.

⁶ Ibid. s. 42.

⁷ André Ravier, *Ignác z Loyoly zakládá Tovaryšstvo Ježíšovo*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002, s. 443.

⁸ Ibid. s. 440-441.

Jeho inteligence je zaměřena do hloubky, ne na rozsah vzdělání, jde přímo k podstatě, jeho fantazie je silná ale nemalebá, chybí barvitost⁹.

P. L. Gonçalvesovi da Cãmary jednou řekl, že vše dobré v nás pochází od Boha, abychom mu za to vzdali dík, musíme mu přednést vše co máme a obětovat vše dobré, co v sobě najdeme.¹⁰ V dopisech Tereze Rejadellové (benediktinka z kláštera Sv. Kláry v Barceloně) objasňuje některé stránky svého pohledu na duchovní život, např. varuje před „nepřítelem“ a jak nám může uškodit. Nepřítel nás mate, zbavuje klidu a odvádí od větší služby tím, že nám předkládá a namlouvá falešnou pokoru – ukazuje strasti odříkavého života, po jejich překonání nás staví ješitností a chlubitostí na vyšší místo než si zasloužíme a když to odmítneme nasadí falešnou pokoru a snaží se nás přimět k odmítání všech darů, které nám Pán dal – dovést nás k neprospěšné přehnané pokoře.¹¹ Když do nás vloží strach se stínem falešné pokory přináší další strach z odloučení od Boha, např. u lidí kteří mají lehké svědomí a konají hříchy dělá tyto hříchy ještě lehčími a naopak u lidí úzkostlivých vydává za hříchy i to co jimi není a tím se nás snaží zmást a trápit.¹² Poučení, které nám na to dává Bůh, je vnitřní útěcha, když zůstáváme bez ní našeptává nám nepřítel zbytečnost všeho našeho konání, je třeba tedy vždy sledovat kdo je naším protivníkem. Musíme se ponížovat před našimi úspěchy a povznášet nad naše chyby, které nepřítel zdůrazňuje, stejně tak na útěchu odpovědět pokorením se v mysli na nadcházející zkoušku pokušením, při pokušení a smutku jít proti nim a čekat od Pána útěchu.¹³ Často Bůh otevře naši duši a vede ji a posiluje ke ctnosti tím, že k ní beze slov promlou-

---

⁹ Ibid. s. 436-451.

¹⁰ Poutník - Vlastní životopis sv. Ignáce z Loyoly, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002, s. 7.

¹¹ Marie Kyralová, *Ignác z Loyoly*, Zvon, České katolické nakladatelství a vydavatelství, Praha, 1992, s. 69-70.

¹² Ibid. s. 71-72.

¹³ Ibid. s. 71-73.

vá a povznáší ji ke své božské lásce. Jeho duch naznačuje, že je třeba dodržovat příkázání a církevní předpisy a poslušnost našim představeným, protože tentýž božský duch je ve všem.¹⁴ Tehdy se ale může připlížit nepřítel a přivést nás k přehánění nebo nedokonání toho co nám bylo ukázáno, proto musíme být opatrní: krotit velkou chuť mluvit o věcech Boha a jindy o nich mluvit více než se nám chce, je třeba brát ohled víc na ostatní než na sebe.¹⁵

V dalším dopise pokračuje: „kdo se vyjadřuje nepřesně, ten málo rozumí a ještě méně pomáhá, ale je to sám Pán, kdo vše vidí a pomáhá“, dále se věnuje meditaci – každá meditace, při níž pracuje jen rozum, unavuje tělo, jsou ale takové, které uklidňují rozum a dopřávají tělu odpočinek. K tomu je ale třeba aby dostávalo ve stanovený čas občerstvení (tedy spánek a zřejmě i jídlo) a nechat myšlení být, jen ať nemyslí na nic špatného; také se stává, že ti, co se věnují modlitbě nebo kontemplaci před spaním, poté nemohou usnout, čemuž se musí zabránit. K velkým činům (dobrým i zlým) je třeba zdravé tělo. Je třeba myslet na to, že nás Bůh miluje a stejnou láskou mu odpovídat a nevnímat si špatných a hloupých myšlenek a ubohosti, když jsou proti naší vůli.¹⁶

6 základních zásad křesťanské mystiky: 1. Tajemství, mysterium má větší důležitost než mystika, skutečnost je cennější než zkušenost, toto mysterium, že „v Bohu je od věčnosti skryté kerygma“ (zvěstování) má jádro v tom, že Bůh v Ježíši Kristu přijal člověka; v Kristu se stáváme účastni života trojjediného Boha skrze víru, naději a lásku, z čehož se dá vyvodit celé duchovní povolání člověka. 2. Pokrok duše se neměří (je-li měřitelný) množstvím a povahou darů od Boha ale jedine růstem víry, lásky, naděje. 3. Znamení tohoto pokroku není „cítění“ zkušenosti Boha ale rozhodnutí podřídit svou vůli jeho (kte-

---

¹⁴ Ibid. s. 73.

¹⁵ Ibid. s. 73-74.

¹⁶ Ibid. s. 75-76.

rou stále hledáme) a sjednotit se s ní, toto je jediné „vytržení“, které není ohroženo žádným klamem. 4. Křesťanská svoboda se uskutečňuje ve smyslu prvního přikázání tím, že „Boha milujeme nade vše“ a ostatní lidi jako sebe sama z lásky k Bohu, tato svoboda není tedy nezávislost, ale spíše oddání-obětování se, žité v synovském postoji, láska k Otci v Ježíši Kristu má přednost před každou jinou láskou, sv. Pavel používá označení „otrok Kristův“ pro člověka skrze Krista osvobozeného od hříchu. 5. Láska k Bohu má různé stupně síly, stupně lásky jsou stupně mystického života, láska k Bohu je vždy milost, dar daný od Boha, když dosáhne velké síly, když se duši přímo vnučuje považujeme tyto zážitky za „mimořádné, nadnormální“, ale ani takto obdarovaný křesťan není dokonalý a proti svým chybám musí bojovat asketickým úsilím. 6. Milost ani mystické dary nejsou překážkou přirozeného vývoje temperamentu, spíše ho podporují a korigují, navíc na zemi nikdy nedosáhne pravé, dokonalé křesťanské svobody, ta je zde dána v jádru, zůstává ohrožena a znenáhla se získává bojem proti žádostem vlastní přirozenosti.¹⁷

Stupně Ignácova duchovního vývoje: 1.stupeň-při rekonvalescenci, když se v něm probudila touha napodobovat svaté. 2.stupeň-po vidění Panny Marie s Ježíškem-počátek vidění. Vidění považuje především za „potvrzení“ toho co se v něm děje, zjišťuje, že v něm způsobilo duchovní změnu a pocítil odpor ke svému minulému životu hl. k tělesným hříchům, ještě si není jist od koho vidění pocházejí, počátek jeho rozmluv, duchovních rozhovorů, pojal nenávisť proti vlastnímu já. 3.stupeň-první metodické uvedení do duchovního života na Montserratu –seznámení s *Exercitiorium vitae spiritualis* (škola duchovního života od opata Garcia de Cisneros), pobyt v Manrese-začal pozorovat vnitřní změnu, pocíťuje nezkrotnou radost, poté skrupule, náhle opět klid, dostalo se mu hlubokého poznání a duchovních útěch, několik vidění-poučení. Osvícení u Cardoneru-jakoby se stal jiným člověkem a obdržel jiný rozum, také se mu dostalo slz a vzlykotu (vidění troji-

---

¹⁷ André Ravier, *Ignác z Loyoly zakládá Tovaryšstvo Ježíšovo*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002, s. 453-454.

ce), sem datuje své obrácení, vzdal se přisností. 4. stupeň-pout' do Jeruzaléma, zcela odkázán na boží milost, bez peněz i jídla, svatá země mu dá jakési realistické vyrovnání k jeho osvícením a vnitřním hnutím, očistí jeho zbožnost od všeho vysněného a neskutečného, objevují se kristocentrická vidění, po odjezdu chce pomáhat duším a proto nevstoupí ke kartuziánům a rozhodne se putovat světem-jít stále vpřed. 5. stupeň-studia, ústup mystiky, pro své přání pomáhat duším získává další druhy. 6. stupeň-odjíždí do Benátek, dává duchovní cvičení a vede náboženské rozhovory, cestou hodně vytrpí a poprvé zakusí velkou úzkost. Se společníky byli v Římě vysvěceni na kněze, poté se chystají na cestu do Jeruzaléma a tráví 40 dní v modlitbě, ve Vicenze měl mnoho duchovních osvícení a v Benátkách velká nadpřirozená navštívení podobná těm z Manresy, mystický život zcela zaplní jeho duši, podle sv. Pavla-plnost lásky, vrchol křesťanské svobody, tato milost je v něm od teď trvale přítomná, spojená s nejvyšší radostí.¹⁸ Také jeho společníci měli vidění v La Storta, které se pojí s názvem který si dali, Compañía de Jesús, spojeno s Ignácovou modlitbou k Marii aby ho přidružila ke svému synovi, Ignác je nyní vidoucí a pln vůle, 7. stupeň-v Římě, největší schopnost vstoupit do spojení s bohem-může ho najít kdykoliv chce, toto období je charakteristické mnoha radostnými zjeveními a rozmluvami s bohem.¹⁹

Prvky obrácení: 1. na počátku je boží iniciativa, nezasloužená jako víra, může se prosadit náhle nebo vést k dlouhému vnitřnímu boji. 2. vždy se ukazuje nepoměr mezi důvody a rozhodnutími, souhlas i volání je nezasloužený dar boží milosti, každé probuzení se uskutečňuje skrze Ducha svatého. 3. zůstane-li konvertita věren boží milosti bude toužit aby rostl ve víře, lásce a naději - tyto ctnosti jsou účinkem a znamením pravého obrácení a nenahraditelným základním kamenem, 4. tento pokrok vyžaduje aby obrácený od nynějška uspořádal svůj život, aby vítězil nad sebou a nedal se vést neřízenou náklonností,

---

¹⁸ Ibid. s. 474.

¹⁹ Ibid. s. 455-482

provozoval duchovní cvičení. Ignác zde zdůrazňuje vhodné přirozené prostředí pro živou víru. 5. obrácený náleží novému světu-účast na světě vykoupení, na životě darovaném křestní milostí jehož pokrmem je eucharistie, chce jít po stopách Kristových; toto nemusí být vždy spojeno s radikálním rozchodem s pozemským světem. 6. opravdově obrácený se stává mužem církve, touží po její svatosti a proto po stále reformě, také po jejím rozšíření.²⁰

Známky pravosti vidění: 1. nelze je podle vůle vyvolat ani ukončit, přicházejí náhle a trvají krátce. 2. způsobují v duši mimořádnou útěchu, radost, mír. 3. duchovním ovocem takového vidění je silný růst v pokoře a ve vytrvalosti v dobrém.²¹

Cesta k mystickému nazírání vede přes očišťování smyslů a ducha, aktivní-odvrácení se od hříchů a vědomé přiklonění se k životu božskému, podstatně spočívá ve vnějším i vnitřním umrtvování, s cílem podříditi lidskou vůli božské. Pozitivní stránka očišťování spočívá ve starosti o udržení a růst života v milosti přijímáním svátostí, životem s církví, v cvičení ctností či péči o horlivý život modlitby, hřích, odvrát od Boha má základ v trojím kořenu: žádost očí (touha po vnějších dobrech, majetku), žádost těla (smyslná pudovost) a pýcha života (posedlost vlastním Já).²² Naproti tomu pasivní je mystická modlitba, zde je člověk prostřední účinnou příčinou a Bůh hlavní účinnou příčinou, toto pasivní očišťování má v duchovní askezi větší význam- je *conditio sine qua non* sjednocení s Bohem, charakteristické pro mystiku, tímto má být obnovena původní rajska harmonie, tělesně duševní část člověka musí být zcela podřízena duchu a ten Boží vůli, aktivní očišťování vytvoří podmínky pro nedokonalou harmonii, je potřeba tzv. Noci pasivního očišťování-podle sv. Jana od Kříže se uskutečňuje ve třech úsecích: 1. část noci- noc smyslového člověka- začátek noci, stmívání, ve kterém mizejí obrysy věcí, 2. část-noc víry,

---

²⁰ Ibid. s. 483-485.

²¹ Ignác z Loyoly, *Duchovní deník*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2003, s. 22-23.

²² Ibid. s. 26-27.

půlnoc, jen tma, 3.část-sám Bůh, ranní úsvit před denním světlem. Podle výpovědi mystiků lze muka pasivního očišťování srovnat s očištěním a očišťování smyslů spočívá v podstatě v poena sensus (trestání smyslů) a očišťování ducha v poena damni (vyloučení z patření na Boha), oboje očišťování tvoří jednotu, jednu noc.²³ V noci smyslů odnímá Bůh duši citelné útěchy a přenechává ji suchopárnosti a vyprahlosti, zlý duch má nad ní nyní zvláštní moc, při přechodu do noci ducha je zaplněna pochybnostmi a bezradnostmi a nakonec se všechna utrpení mnohonásobně prohloubí, zlý duch se nyní pokouší odtrhnout duši od Boha a duše zažívá největší muka.²⁴ U Ignáce probíhá noc smyslů střídáním stupňujícího se poskytování a odnímání útěchy, doprovázené dalšími poznatky o rozpoznávání duchů (5.-11. pravidlo exercicií).²⁵ Noc ducha u něj trvá několik měsíců a začíná skrupulemi nad dřívějšími hříchy a s pochybnostmi nad jeho generální zpovědí na Montserratu, je bezmocný, došlo na pokušení k sebevraždě ale to by byl další hřích, proto přešel na post ukončený po 8 dnech zpovědníkem, nakonec cítil odpor ke svému životu a touhu s ním skoncovat-ukončení noci smyslů i ducha-byl osvobozen od všech skrupulí a rozeznal je jako prostředek zlého ducha a odmítl se dále zpovídat z něčeho minulého.²⁶

Ignácovo vidění nejsvětější trojice-nejprve udává základní trinitární problém-když jsou tři božské osoby odlišné přesto mají stejnou podstatu a jsou absolutní jednotou božské přirozenosti, Ignác vidí vycházení jednotlivých božských osob, je pak veden milostí k patření jediné božské bytosti a vidí pak rozvinutí jednotlivých osob z přirozenosti až se trinitární „kruhový proces“ uzavře, navíc se objevuje uvědomění si vztahu trojice a stvoření ke všem tvorům.²⁷ Vidění božího stvoření a svátostné přítomnosti Krista lze chápat jako vysvětlení boží přítomnosti ve všem stvořeném, skrze Logos, a jeho jednotu s Kristem, který

---

²³ Ibid. s. 28-29.

²⁴ Ibid. s. 29.

²⁵ Ibid. s. 30.

²⁶ Ibid. s. 33-34.

²⁷ Ibid. s. 35-38.

je tak také stvořitel a udržovatel a jako vidění Kristovy všudypřítomnosti doplněné jeho svátostnou přítomností ve svátosti, kde teprve nabývá jeho přítomnost jednoznačnou konkrétnost a dějinně-svátostnou kompaktnost.²⁸ Viděním Kristova člověčenství a Panny Marie se projevuje nejvyšší stupeň mystiky, podle Terezie z Avily „duchovní zasnoubení“ (matrimonio spiritual)-trvalá přítomnost milovaného pána v hloubi duše, která se plně probudí kdykoliv se duše celou pozorností obrátí k Pánu,²⁹ omilostněný člověk, který se dostane v mystické zkušenosti do styku s Ježíšovým lidstvím poznává jeho základní funkci existenčního praprostředníka mezi Bohem a člověkem, prostřednickou funkci má také Maria³⁰ (47). Ignác jde ještě o stupeň dál - po zasnoubení s oslaveným lidstvím Kristovým dochází k mystickému zasnoubení s Kristem přítomným ve všech věcech celého kosmu a v Duchu svatém přivádějícím celý kosmos zpět k Otci, nejde tedy o konkrétního Krista ale o syntézu všech mystérií světa a boha.³¹ (49-50)

---

²⁸ Ibid. s. 42-43.

²⁹ Ibid. s. 46.

³⁰ Ibid. s. 47.

³¹ Ibid. s. 49-50.

Použitá literatura:

Marie Kyrálová, *Ignác z Loyoly*, Zvon, Praha 1992.

Poutník – Vlastní životopis sv. Ignáce z Loyoly, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002.

André Ravier, *Ignác z Loyoly zakládá Tovaryšstvo Ježíšovo*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2002.

Ignác z Loyoly, *Duchovní deník*, Refugium Velehrad-Roma s.r.o., Velehrad 2003

